

АНАЛИЗА БИЛАНСА

Додатак „Народном Благостању“

ГОДИНА III

БЕОГРАД, 30. МАЈ 1931.

БРОЈ 22

Садржај:

Deutsche Bank und Diskonto-Gesellschaft — Berlin

Société Générale de Belgique — Bruxelles

Wiener Bank-Verein — Wien

Опште југословенско банкарско друштво — Београд-Загреб

Друштво за електротехнику и фабрика кабела а. д. — Загреб

DEUTSCHE BANK und DISKONTO-GESELLSCHAFT — BERLIN.

Grandiozno je bilo razviće nemačkog bankarstva pre rata. Nemačka je izmislila sistem koncentracije i fuzioniranja bankarstva t. j. sistem koncentracije kapitala i koncentracije posla. Danas se koncentracija smatra kao jedno od najboljih sretstava racionalizacije u bankarstvu, — u pogledu smanjenja troškova. To je bilo važno i kod koncentracije pre rata, ali se ne bi moglo reći da je to bio glavni motiv tako razvijene koncentracije u bankarstvu u Nemačkoj, na koju je prvi upozorio senior nemačkih direktora banaka profesor dr. Riser u svojoj knjizi, koja je svojedobno čitana u celom civilizovanom svetu sa mnogo pažnje pod naslovom „Težnja za koncentracijom u nemačkom bankarstvu“. Bilo je mnogo više psihološkog nego ekonomskog u koncentraciji nemačkog bankarstva; to je bio više odjek onog silnog poleta nemačke narodne privrede i ekspanzije preko granice. Nemačka se industrija naročito razvijala neverovatnim tempom pre rata u vidu gigantskih poduzeća. Saobrazno tom i nemačko bankarstvo je težilo za grandioznom koncentracijom kapitala. Tako je pre rata Dojče bank bila jedna od najvećih banaka u svetu.

Koncentracija se sastojala u tome da se šest velikih banaka u Berlinu fuzioniralo postepeno sa pojedinim bankama u celoj Nemačkoj i pretvaralo ih u svoje filijale i ekspoziture. Na taj način je stalno bio u porastu kapital kojim su radile pojedine od tih banaka i s druge strane sve veći broj filijala i ekspozitura i sve veća poslovna mreža rasprostrta preko cele zemlje. Cela zemlja bila je podeljena u šest bankarskih sfera interesa, među kojima nije bilo nikakva dodira samo u toliko u koliko su direkcije saradivale na pojedinim finansijskim i industrijskim velikim poslovima a specijalno konzorcijalnim. Može se reći da je bila čak i suviše jaka konkurencija među njima jer je poslednjih godina u oči rata stvaranje ekspozitura bilo prešlo svaku meru. Ipak se ni na račun gubitka i dobitka a ni inače nije osetila nikakva inflacija bankarskih poduzeća u Nemačkoj zbog toga što je Nemačka kao što rekosmo pre rata bila u najvećem poletu.

Rekosmo da je šest banaka podelilo celokupan bankarski posao u Nemačkoj, putem fuzioniranja. Ali niko nikad nije mogao da pomisli da će ikad doći do toga da se fuzioniraju ovi veliki konserni među sobom. To je izgledalo čak i besmisleno. I što je pre rata izgledalo apsurdno i nemoguće to je posle rata ostvareno. Pre rata se znalo za pojedine bankarske konserne, Dojče bank, Drezdener bank, Darmšteter bank, Nacionalbank fir Dojčland. Posle rata fuzionirale su se prvo Nacionalbank fir Dojčland i Darmšteter bank. Prilike u Nemačkoj bile su takve da se moralo pristupiti toj meri baš iz razloga koji je upravo

bio najvažniji za fuzioniranje, na ime da se na taj način izvedu što veće uštede. Isključivo u cilju postizavanja uštede odnosno racionaliziranja nemačke bankarske službe došla je do tih velikih fuzioniranja.

Kad čovek razgleda završne račune berlinskih banaka za poslednje dve godine, i ako ne bi znao o kome se zavodu radi, rekao bi da je to izveštaj jedne jugoslovenske banke. Privredna depresija u Nemačkoj nije nikakva basna, jer to do očiglednosti pokazuju završni računi industrijskih, trgovačkih i bankarskih poduzeća. To isto potvrđuje i bilans najveće nemačke banke, koji ovde analiziramo.

Aktiva	Račun izravnjanja.			
	1928.	1928.	1929.	1930.
	Deutsche Bank	Diskonto-Gesellschaft	posle fuzije	
	u milionima maraka			
Blagajna	95.87	86.89	193.01	208.51
Nostropotraživanja	241.19	180.40	431.92	321.70
Menice	672.47	524.60	1249.89	938.72
Report-Lombard	157.54	122.60	152.41	90.05
Avansi na robu	317.36	294.38	699.97	699.37
Hartije od vrednosti	35.00	17.29	78.66	5.00
Konzorcijalni poslovi	38.00	40.35	73.56	75.00
Stalna učešća	25.87	37.86	35.01	37.50
Dužnici	1186.04	721.90	2403.00	2292.82
Avansi u dolarima	104.45	—	104.45	104.45
Zgrade	42.05	43.03	99.37	93.50
Ostale nepokretnosti	2.05	5.74	12.53	12.00
Pasiva				
Glavnica	150.00	135.00	285.00	250.00
Rezerve	90.00	66.50	160.00	160.00
Kreditore	2453.89	1767.57	4728.64	4136.73
Akcepti	104.84	88.45	213.16	245.36
Dolarski zajam	105.00	—	105.00	105.00
Garancije i t. d.	192.85	77.88	353.10	331.48
Suma bilanse	2919.29	2075.55	5533.83	4923.63

Račun gubitka i dobitka

Приходи				
Kamata	50.00	38.14	101.76	88.17
Provizije	72.06	39.29	119.89	115.83
Kuponi	0.75	—	1.89	1.59
Hartije od vrednosti	1.50	—	—	—
Konzorcijalni poslovi	1.50	5.38	—	—
Učešća	2.28	2.75	5.59	2.08
Zbir prihoda	128.09	85.57	229.14	207.67

Rashodi				
Troškovi	82.14	59.33	155.94	134.39
Porezi	13.74	10.85	24.89	18.20
Za dobrotvorne ciljeve	8.02	—	15.17	15.91
Otpisi	0.32	—	0.98	0.34
Dobit bez prenosa	23.87	15.38	32.15	17.49
Dividenda	15.00	13.500	28.500	17.100
Dividenda u %	10%	10%	10%	6%

Njegova glavna karakteristika je opadanje obrta; od 19 milijardi dinara okruglo u januaru 1930. godine pao je na 13,5 milijardi u novembru i 16,6 u decembru iste godine. Istina broj računa po knjigama porastao je od 800 hiljada od 1929. god. na 837 hiljada. Ali je broj mrtvih računa t. j. računa po kojima se novac nalazi na štednju porastao je od 80 hiljada na 137 hiljada, dok je broj računa po kojima se vrši poslovni obrt pao za 20 hiljada.

Još tipičnija je transakcija koju je izvela uprava bančina u toku 1930. godine. Glavnica bančina iznosi 285 miliona maraka, a rezerve 160 miliona. U toku 1930. godine pojavila se jedna veća količina njezinih akcija na tržištu i kad je uprava istraživanjem utvrdila da su to akcije lica koja su dugo godina bila akcionari i koji su iz velikih ekonomskih poremećaja bili primorani da ih bace na tržište, odlučila se da interveniše. Na taj način je uprava kupila za račun bančin (što kod nas u opšte po zakonu ne bi moglo da bude) 35 miliona maraka svojih akcija prosečno po $115\frac{1}{2}$, a u bilansu ih iskazuje u aktivi po nominalnom iznosu. Uprava čeka da vidi kako će se razvijati poslovi u 1931. godini pa onda da iznese pitanje pred zbor akcionara t. j. da se akcije ponova proda ili da se definitivno unište i da se time smanji kapital od 285 na 250 miliona maraka. Za akcionare je to svakako povoljna stvar, jer bi bio povoljniji odnos između rezerve i glavnice. Ali je svakako simptomatično da jedna banka koja je bila predstavnik bučnog povećavanja kapitala na razne načine pre rata danas dolazi u položaj da smanjuje kapital pošto se poslovni volumen smanjuje i zbog toga je sve manji kapital potreban.

Dalja karakteristična pojava u toku 1930. godine je ogromno opadanje dugovanja po tekućem računu. Pad iznosi 615 miliona maraka. To srozavanje došlo je pred kraj septembra pr. god. posle izvršenih parlamentarnih izbora. Od 615 miliona maraka 200 miliona je svojina stranaca, koji su imali svoja potraživanja u Nemačkoj, a ostatak domorodaca. Visoka kamatna stopa u Nemačkoj privlačila je stalno strane kapitale u velikom obimu. Neverovatna je činjenica da je u 1929. godini stranog kapitala po tekućem računu bilo deponovano kod Dojče bank i Diskontogezelšaft $37\frac{1}{2}\%$ od sviju dugovanja po tekućem računu. Ta je suma pala na $24\frac{1}{2}\%$, od čega 8,30% u markama, a 16,20% u stranoj valuti. Ali pri tome se ne računaju krediti koji su pojedine mušterije Dojče bank i Diskontogezelšaft povukli iz inostranstva na osnovu njihovih akceptata. Mi ne znamo koliki je taj iznos ali u svakom slučaju je najmanje $\frac{1}{3}$ celokupnog kapitala bančinog (izuzevši glavnice) inostranoga porekla. Repor u novembru koji je u 1929. godini opao za pola, u 1930. godini je pao za daljih 40%. Dokaz da je berzanski posao naglo opadao kao i opšte trgovina hartijama od vrednosti.

Dojče bank i Diskontogezelšaft rade sa obrtnim kapitalom od okruglo 5 milijardi maraka odnosno 67 milijardi dinara. To je tri i po puta više nego ukupan bankarski kapital Jugoslavije.

Najveći deo tog kapitala t. j. 2.300 miliona dinara uloženo je u hartije i tekuće račune, od čega 51,30% pokriveno: $22\frac{1}{2}\%$ hartijama od vrednosti, kojima se trguje na berzi, 51,30% raznim sekuritatom i 26,20% nepokriveno. Menični portfelj iznosi 938 miliona maraka, od čega je 765 miliona menica, a 173 miliona su blagajnički zapisi Rajha i pojedinih država. Kasa iznosi 208 miliona maraka, 321 milion maraka su potraživanja od banaka. Repor i lombard iznose svega 90 miliona

maraka, a dokumentovani krediti veliku cifru od okruglo 700 miliona maraka. Sopstvene hartije iznose malu cifru od 162 mil. maraka, od čega je 50 mil. berzanskih papira i 75 mil. su konzorcijalni poslovi, a 37 miliona su učešća kod banaka i bankarskih kuća. Nepokretnost je iskazana sa 93 miliona (odnosno 1.300 mil. dinara).

Teško je voditi tako ogromnu banku u doba kad se celokupna svetska i narodna privreda nalaze u velikoj depresiji. Smanjuju se prihodi pojedinih poduzeća, kod kojih se učestvuje sa kapitalom, a čije se akcije imaju u portfelju s jedne strane i pogoršava se situacija pojedinih komitenata, koji su kroz nekoliko decenija bili prvoklasnoga boniteta. Uprava Dojče bank i Diskontogezelšaft je svesna ogromne odgovornosti koju ima pod ovakvim prilikama i ona je dala dokaza da dovoljno vodi računa o rđavoj konjunkturi. Teško je znati koliko je svega otpisano u toku i na kraj godine, ali nije nemoguće da otpisi po raznim pozicijama idu preko pola milijarde dinara. Otpis na akcijama prema izveštaju upravnog odbora iznosi 5 miliona maraka, na hartijama od vrednosti 6 miliona maraka, na konzorcijalnim poslovima 15 miliona maraka i t. d. To je samo jedan deo otpisa koji se može da vidi iz godišnjih izveštaja i završnih računa, a on je svakako mnogo veći.

Kako je delikatan položaj jedne velebanke u Nemačkoj koja mnogo polaže na svoj kredit na strani, pokazuje ovaj primer. Kao što se iz lanske analize bilansa zna u izveštaju svome za 1929. godinu uprava banke je saopštila akcionarima da je „akcionarsko društvo za trgovinu na istoku“ pretrpelo nesrazmerno velike gubitke, koji su se morali otpisati. Otpisano je $118\frac{1}{3}$ miliona maraka u 1929. godini. U ovoj godini međutim izlazi uprava ponova sa predlogom da se odobri nov otpis od $17\frac{1}{4}$ miliona maraka sa izjavama, koje su izazvale senzaciju u celoj javnosti. Uprava veli da je ona bila u stvari mnogo manje angažovana u tome društvu, za koje se smatrala da su svih 100% akcija u njezinim rukama. Na protiv ona je u toku godina uspela da rasproda akcije strancima, naročito Englezima, tako da je njoj ostalo u rukama svega 20% od sviju akcija. Da je uprava dopustila društvu da ode pod stečaj, onda bi gubitci bančini bili mnogo manji, pošto bi jedan veliki deo morali da podnesu stranci i akcionari. Međutim banka to nije smela da dopusti iz obzira na kredit Nemačke na strani. Zbog toga je ove godine primila na sebe nov gubitak od $17\frac{1}{4}$ miliona maraka.

Zar se onda treba čuditi, što je Austriska Republika primila na sebe 400 miliona din. gubitka kod Kreditanstalta?

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE, BRUXELLES

Prilikom zakonske stabilizacije belgijskog franka vlada je imala nespretnu ideju da napusti naziv franka i da novu novčanu jedinicu nazove imenom „belga“. Tu se nije dovoljno vodilo računa o monetarnoj psihologiji, čemu ni nauka nije obračala dovoljno pažnje. I zbog toga imamo danas pojavu da je celokupan poslovni svet u Belgiji napustio potpuno belgu i računa samo sa frankom. Tog smo se pojava setili držeći pred sobom završne račune Société Générale de Belgique, čiji je celokupan izveštaj izražen u francima.

Iz prošle analize bilansa ovoga društva znamo da je ono najstarija banka na evropskom kontinentu: osnovana 1822. godine: napunila je 108. godinu sa 1930. godinom.

U svakoj istoriji evropskog bankarstva naćićemo poziv na ovu kreditnu instituciju, pošto je njezina istorija tipična za periodu u prvom polovini 18. veka.

Nesrazmerno je manji obrtni kapital sa kojim radi ovo staro društvo no onaj Dojče bank i Diskontogezelšaft. Njen ukupan obrtni kapital iznosi 6,73 milijarde belgijskih franka, odnosno okruglo 10 milijardi dinara. Dakle više no šest puta je manji.

İnače u strukturi bilansa pokazuje ovaj zavod veliku sličnost sa Dojče bank i Diskontogezelšaft, naročito je interesantno

istaći da Société Générale ima sopstvenih hartija od vrednosti od prilike dve milijarde dinara, dok Dojče bank i Diskontogezelšaft imaju svega $1\frac{1}{2}$ milijardu. Obe su banke zasnovane na t. zv. mešovitom bankarskom sistemu; to znači da obe vrše finansiranje i da osnivaju nova poduzeća industrijska, trgovačka i saobraćajna i finansiraju ih. U stvari je Société Générale mati mešovitog sistema. Istina ne programatski već samom evolucijom. U stvari je Société Générale jedna banka i jedno vrlo veliko holding društvo, jer ono ima u svom portfelju akcija 222 poduzeća rasturenih po celome svetu, od čega je: železnica i tramvaja 13 poduzeća, rudnici uglja 7, metalurgija 30, električna poduzeća 24, staklena industrija 7, hemijska industrija 12, tekstilna 3, brodarstvo 11, razna industrija 20, i banke i novčane ustanove 26 i najzad razna kolonijalna poduzeća 69, svega 222 poduzeća. To su najraznovrsnija poduzeća koja su osnovana u toku stogodišnjeg rada Sociétét Générale, čije je akcije većim ili manjim delom sačuvala, koje ona kontroliše i koje ona kreditira i od čijeg ishoda stvari zavisi i rezultat njezinog rada. Zbog toga je godišnji izveštaj Société Générale debela knjiga, format oktava, sa 120 i nekoliko strana, od čega najveći deo sadrži kratak izveštaj o radu tih poduzeća u 1930. godini. Od 26 banaka i novčanih ustanova, čije akcije ima ona u svom portfelju i koje kontrolira, nalaze se Banque Belge pour l'Etranger i Wiener Bankverein, dve banke koje su glavni akcionari Opšteg jugoslov. bankarskog društva. Interesantno je da ima vrlo veliki paket akcija Banke za međunarodne obračune u Bazelu i što je najinteresantnije veliki paket akcija Banque de l'Union Parisienne, banke sa kojom je naša vlada zaključila stabilizacioni zajam.

Société Générale je prošla kroz vrlo teške situacije za vreme dok je Belgija prolazila kroz valutnu krizu.

1924. godine ukupna tuđa sretstva iznosila su svega 1260 miliona franaka, dok su se 1930. godine popela na 4.300 miliona franaka. 1926. godine počinje nov polet društva, posle svršene stabilizacije; sve pozicije ravnomerno rastu. Uprava društva je sačuvala istu poslovnu strukturu kao i pre rata. U istoj meri porasla su njena tri glavna posla, a to su tekući računi, menični portfelj i akcije raznih društava. Prva i druga porasle su za 300% u 1925. godini, a treća za 250%. Na suprot tome opao je znatno portfelj javno-pravnih hartija od vrednosti, koji je iznosio 1921. godine 232 miliona, pa je za vreme krize 1923. i 1924. godine dostigao vrhunac od 427 miliona, zatim je opadao tako da je 1929. godine iznosio svega 6 miliona dinara, a 1930. godine se popeo na 45 miliona dinara.

Mi smo u početku napomenuli da društvo ima raznih hartija u portfelju u iznosu od 2 milijarde dinara. To je međutim kao što smo u analizi prošle godine kazali, jedna potpuno fantastična cifra, koja sa stvarnošću nema nikakve veze.

Društvo ima praksu da svake godine svodi na nominalnu vrednost sve papire, koje je u toj godini kupilo. Tako na primer je u prošloj godini otpisano 18,3 miliona franaka od ukupne dobiti sa napomenom da je to učinjeno zato da bi se sve hartije kupljene u toku godine svele na nominalnu vrednost, zatim da se amortiziraju premije, koje su bile date prilikom preuzimanja novih kola akcija pojedinih akcionarskih društava.

Čista dobit iznosi 257 miliona odnosno 250,7%, od čega se 200 miliona odnosno 20% daje na ime dividende, a ostatak se deli na razne fondove. Ukupna tantijema iznosi samo 4,8 miliona franaka.

WIENER BANK-VEREIN — WIEN.

Kad smo prošle godine analizirali bilans Vinerbankferajna mi smo istakli da je od velikog broja predratnih bečkih velikih banaka, koje su uživale veliki kredit u zemlji i na strani, ostalo na kraju 1929. godine samo tri i to: Vinerbankferajn, Kreditanstalt i Nideresterajhiše eskontgezelšaft. Danas bi se moglo reći, da je ostao u glavnom Vinerbankferajn, pošto se Kreditanstalt nalazi

u stadijumu saniranja a njegova je sanacija van svake sumnje, pošto je Nider esterajhiše diskont gезелшафт postala jedan električan holding t. j. težište svoje delatnosti prenosi sve više od bankarstva na električnu industriju.

Пре рата је Банкферајн сматран за једну од најагилнијих бечких банака. Његова експанзија пословна и у погледу територијалном била је беспримерна. Његови чланови Управног одбора били су истовремено чланови многобројних управних одбора банкарских и индустријских подuzeћа у целој средњој Европи. Њихова се сфера интереса простирала од Русије до Белгије. Тако територијално разгранат посао, по себи се разуме, да је морао доћи у потешкоће услед распада аустроугарске монархије и природне тежње за национализирањем појединих подuzeћа у државама наследницама као и у осталим државама. Али је Винербанкферајн успео, у пркос свему томе, да сачува своје интересе и ангажмане у великом броју сада страних подuzeћа, која су некада била на територији аустроугарске монархије. У месту филијала изникле су самосталне банке у којима је Банкферајн јако заинтересован као што су Бемисхе Унионбанк, Опште пољско банкарско друштво и Опште Југословенско банкарско друштво. Код нас је поред тога заинтересован Банкферајн у акционарској пивари у Сарајеву, Земалској банци за Босну и Херцеговину, у дрварском подuzeћу „Славекс“, у акционарском друштву за кабеле и електротехничку опрему и т. д.

Скоро 70 подuzeћа са најразноврснијим циљевима, почевши од обичних банкарских па до тешке металургијске индустрије, као што рекосмо, у разним земљама спадају у сферу Винербанкферајна и под његовом су контролом потпуно или конзорционално. То су већи или мањи пакети акција али њихову укупну вредност исказује Винербанкферајн у свом билансу за 1930. годину само са 9,52 милиона шилинга. То је толико мала сума да вероватно 2—3 подuzeћа од ових 70 исцрпљују цео тај износ. Значи да Винербанкферајн још данас успева да свој портфељ хартија од вредности држи на једној висини, која је несразмерно нижа од тржишне вредности. У томе се крије велика резерва и то представља огроман финансијски потенцијал Банкферајна и његову велику снагу. Кад се скоро 70 радних подuzeћа исказују по књигама са искључиво нешто преко 9 милиона шилинга, а кад има појединих подuzeћа код којих је ангажован Банкферајн путем акција са може бити 40—50 милиона динара, онда је сасвим појамно да и криза појединих подuzeћа, која може да наступи и евентуални губитци, увек се у неколико пута смањују у билансу Банкферајна. То значи, да једно подuzeће, чије акције има Банкферајн за 40 милиона динара, а које он књижи за 4—5 милиона динара, ако би дотично претрпело губитке од 50 милиона динара, Банкферајн не би изгубио према свом билансу и књигама више од 3—4 милиона динара.

И Винербанкферајн је морао проћи кроз тешке дане. Прва криза кроз коју су прошле све бечке банке и којој је подлегло више од половину банака била је криза инфлације. Банкферајн је умео велики део капитала да спасе путем тезаурирања девиза. Друга криза дошла је после дефлације, која је донела стагнацију и рестрикцију посла и тешкоћу у појединим, нарочито у индустријским подuzeћима, која су била упућена на извоз. Банкферајн је био у том погледу прилично срећан, јер колико нам је познато, у његовим се хартијама не налази ни једно подuzeће које би било у веома тешком положају. Али је дефлациона криза нарочито тешко одјекнула на тржишту капитала, на каматној стопи. Настала је једна нечувена оскудица на тржишту капитала 1923. године после извршене дефлације.

Каматна стопа отишла је била у вртоглаву висину чак је и новчанична банка попела своју каматну стопу на 15% а као природна последица био поремећај а на тржи-

шту капитала. Ни једна земља није доживела толики слом на ефектној берзи као што је то било са Аустријом. После једног колосалног полета курса у 1922. години под притиском инфлације настало је систематско падање курса прво услед дефлације а доцније услед погоршања приредне коњунктуре. Банкферијн је ову ситуацију пребродио веома лако због тога што је имао присебности, да се одлучи на то, да их основа промени свој однос према иностранству: док је пре он био тај, који је финансирао инострана предузећа, патронизирао и контролисао, сад се одлучио да сам прими помоћ па и контролу страних банака. Тиме је било омогућено Банкферијну пре свега да прими са тржишта све своје акције, које су услед пертурбације тржишта капитала биле бачене на тржиште и тиме почеле да притискају курс, и друго, да нађе конзорцијум, који ће примити емисију нових акција, које су биле потребне да се колико толико појачају сопствена сретства према странам. Накратко Банкферијн је прво пришао једној амерканској групи, која му је у даном моменту лепо помогла, затим се дефинитивно наслонио на Сосиете генерал де белжик у Брислу, која је већ и пре рата била заинтересована у њему, сад пак у много већој мери. Пре 2 године добио је много већу подршку у Дојче банк унд дисконтогезелшафт. У управном одбору Винер-банкферијна седе данас два члана управног одбора Сосиете генерал де белжик, два представника Дојчебанк унд дисконтогезелшафт, Берлин и два претставника Банк комерсијал де бал. Тако је и у структури управног одбора Винер-банкферијна дошло до изражаја његов међународни карактер. Као што рекосмо, само је на тај начин могла једна бечка банка да преброди све кризе, кроз које је прошла аустријска народна привреда и да сачува свој међународни положај.

Рачун изравнања

Активна	1927.	1928.	1929.	1930.
у милионима аустр. шилинга				
Благајна	16.02	16.94	18.27	18.17
Менице	98.39	99.56	94.69	83.93
Дужници	354.86	341.72	353.37	346.61
Учешћ. код банака	—	18.35	20.45	20.46
Харт. од вредности	7.55	8.04	9.04	9.52
Конзорцијал. рачуни	33.69	34.38	40.83	46.12
Непокретности	9.53	7.94	7.82	7.68

Пасива

Главница	55.00	55.00	55.00	55.00
Резерве	26.43	27.03	27.53	27.53
Улози	59.29	72.98	71.41	80.03
Повериоци	372.38	365.84	376.84	366.24
Фонд осигурања	0.50	0.50	0.50	0.50
Дивид. неисплаћ.	0.26	0.33	0.19	0.20
Збир билансе	520.04	526.92	534.48	532.48

Рачун губитка и добитка

Приходи				
Камата	12.99	12.64	12.80	13.16
Харт. од вредн.	2.89	1.96	0.83	0.19
Девизе	2.85	2.73	2.40	2.25
Провизије	10.33	9.29	8.32	7.96
Конзорционални посл.	2.92	2.81	1.32	1.25
Расходи				
Плате	15.78	15.16	14.29	13.08
Трошкови	3.59	3.35	3.35	3.31
Пенз. благај.	1.84	1.88	1.88	2.40
Отписи од непокр.	0.11	0.12	0.12	0.12
Порези	4.72	3.97	3.28	3.16
Збир расх. или прих.	26.04	24.49	22.92	25.03
Добит без прен.	5.93	4.94	2.75	2.94
Дивид. у процент.	9%	7.5%	5%	5%

Билансна сума Винербанкферијна, пала је на крају 1930. године према 1929. за пуна 2 милиона шилинга. Сума није велика, она је више симптоматична, она само показује да прилике у земљи нису нормалне, јер је нормално, да се банкарски посао код једне старе банке са извесним годишњим коефицијентом повећава. Опала су два најрегуларнија банкарск посла: менични портфељ од 84,69 на 83,93 мил. шил. и дужници од 353,37 на 346,61 милиона шил. Скок имамо код конзорцијалних рачуна од 40,83 на 46,26 милиона шилинга. То није случајно већ последица развића аустријске привреде у току 1930. године. Услед пословне депресије један део пословног капитала, који је дотле био запослен у производњи, постао је слободан и тиме се осетила већа обилност на тржишту капитала. С друге стране осећао се привлиив капитала са стране тако, да је у току 1930. год. тржиште капитала у Аустрији релативно јако оживело. Каматна стопа код банака је знатно опала. То је дало маха, да се понова оживи емисиони посао, који се тако рећи 8 година био потпуно заледио.

У пасиви повериоци су опали за скоро 10 милиона шилинга али су се за то повећали улози на штедњу за 9 милиона шилинга.

Бруто добит је изнела 25 милиона шилинга од чега трошкови износе 22 милиона а чиста добит 2,94 милиона шилинга. Узгред буди речено порез износи 3,17 мил. шилинга, дакле много више него чиста добит. Учешће трошкова у целокупној добити износило је у години 1930. 88.5% док је у 1929. било 78,72. Постигнуто је релативно смањење трошкова. И 1930. год. подељена дивиденда износила 5% као и у 1929. док је у 1928. била 7.1/2% а у 1927. 9%. Банкферијн је без устезања саображавао чисту добит фактичким резултатима пословања.

Банкферијн има 1441 чиновника, од чега је 1110 у Бечу, 145 у аустријским филијалама и 186 у филијалама у иностранству. Он има 51 депозитну касу од чега 35 у Бечу, 10 филијала у Аустрији, 3 филијале и 3 депозитне касе у иностранству.

ОПШТЕ ЈУГОСЛОВЕНСКО БАНКАРСКО ДРУШТВО А. Д., БЕОГРАД—ЗАГРЕБ.

Рачун изравнања.

Активна	1928.	1929.	1930.
у хиљадама динара			
Готовина	29.866	35.710	16.231
Есконтване менице	23.103	27.929	45.560
Дужници	344.874	389.600	362.999
Држав. харт. од вредн.	5.307	15.173	17.537
Приват. харт. од вредн.	6.022	14.150	4.447
Непокретности	12.505	12.505	12.500
Дужн. за издана гарант. писма и т. д.	76.132	106.926	81.688
Пасива			
Главница	100.000	100.000	100.000
Фондови	25.000	25.206	27.512
Улози по књижицама	80.994	105.441	120.635
Улози по тек. рачунима	210.612	27.634	42.458
Повериоци	—	226.232	165.142
Гарантна писма и т. д.	76.132	106.858	81.688
Транзиторни рачуни	953	516	437
Пренос добитка из ран. год.	—	3.914	2.067
Чиста добит у тек. години	4.120	6.124	1.122
Збир активе или пасиве	497.812	901.927	540.973

*) За 1929. годину, биланс је анализиран у додатку „Народног Благостања“ од 17. маја 1930. године, број 20. страна 92.

Рачун губитка и добитка

Расходи	1928.	1929.	1930.
	у хиљадама динара		
Камати	16.389	16.296	15.424
Управни трошкови	15.344	16.855	17.283
Порези	—	1.609	2.509
Ненаплатива потраживања	500	254	3.900
Добит	4.120	10.038	3.189
Приходи			
Пренос добити из ран. година	—	3.914	2.067
Камати	27.475	30.086	28.990
Провизија и разни приходи	8.272	10.397	10.699
Приход од непокретности	602	655	550
Бруто приходи	36.353	45.052	42.306

Довољан је један поглед на горњу таблицу, па да се види како је загребачка филијала Винер банкерскајна, која је у току 1928. год. претворена у Опште Југосл. банкарско друштво, сјајно вођена. Оно од чега су највише патиле наше белебанке нарочито у подручју крунског важења то је био нервозни и неумерени оснивачки полет. За време кратке инфлационе периоде нагомилале су оне акције многобројних подuzeћа, од којих се један део после дефлације показао неспособним за живот, а један део је једва животарио. Тим путем није ишла загребачка филијала Винер банкерскајна. У оној години кад је извршено претварање показује Опште Југословенско банкарско друштво у свом билансу укупан износ приватних хартија од вредности од свега 6 милиона дин. Та сума је знатно повећана у 1929 години (14,1 милион динара), а у 1930. год. спуштена понова на 4,44 милиона. Може се рећи да је загребачка филијала Винер банкерскајна имала акције свега двају подuzeћа у Југославији, једног дрварског и једне папирне индустрије. Последње је отуђено у току 1930. године, услед чега се при крају те године показује знатно смањење.

Седиште послова загребачке филијале Винер банкерскајна падало је на активне текуће рачуне. Међ њима је било комитената који су повлачили по неколико десетина милиона динара, али су контокорентна потраживања била прве класе. Као најбољи доказ за то служи чињеница, да је Опште Југословенско банкарско друштво при најригурознијој оцени целокупне активе отписало од 1928. године само 500 хиљада динара, а 1929. године 254 хиљаде динара. Држимо да нам се неће пребацити пристрасност, кад тврдимо да је ова банка била сјајно вођена. Иста је дирекција па се с правом може очекивати исти резултат и код Општег Југословенског банкарског друштва. На први поглед изгледа да нас биланс његов за 1930. годину демантује, јер из њега видимо да отписи износе 3,90 милиона динара и да је остатак чисте добити, заједно са преносом из 1930. године, у укупном износу од 3,1 милион динара пренесен на нов рачун, и да су акционарј ове године стали без дивиденде. Ко подели пословном свету скоро пола милијарде динара, тај мора имати и губитака, нарочито кад целокупна народна привреда уђе у депресију. Ми не можемо наравно знати на каквим је рачуника извршен овај отпис, и за какве је циљеве резервисана укупна чиста добит. Али зато држимо да нећемо учинити никакву индискрецију, кад истакнемо, да је Опште Југословенско банкарско друштво у току 1930. године доживело од једног свог већег комитента једно изненађење, које по причипима кривичног права у целом свету претставља један дисквалифицирајући деликт. Данас то припада прошлости пословног живота, да пословни човек, који дугује, главни свој пословни објекат и своју имовинску супстанцу кришом пренесе на друго лице. Да није то био усамљен случај, догађај би бацио рђаву светлост на пословни морал код нас. Очекујући да се правда изврши према кривцима ми се надамо да ће цео пословни свет наш према учиницима тога дела заузети лично и пословно становити како налажу елемен-

тарна правила пословне етике. Таква изненађења може да доживи и најопрезнији управљач једног банкарског подuzeћа.

Опште Југословенско банкарско друштво смањило је волумен својих послова у току 1930 године, што показује пад укупне билансне суме од 602 милиона на 541 милион динара. А укупна средства су пала од 595 на 459 милиона динара. Мањак долази искључиво од ставке повсериоца и износи 61 милион динара. Банка је чинила мању употребу од кредита који је уживала код својих богатих рођака на страни, које због смањења волумена послова, а које због повећања сретстава по рачунима улога на штедњу. Улози по књижицама порасли су за скоро 15 милиона динара, а они по текућим рачунима такође за 15 милиона. Опште Југословенско банкарско друштво има у пасиви структуру сличну оној у активи: она није депозитни завод ситних штедиша, већ великих капиталиста. А ти су пак много критичнији у оцени својих дужника, што је природно, јер улажу много веће износе. Пораст тих позиција је доказ како чврсто стоји кредит Општег Југословенског банкарског друштва. Менични портфељ је порастао за 17,5 милиона динара. Редукција послова огледа се нарочито код активних текућих рачуна који су спали за 27,4 милиона динара и код приватних хартија од вредности где пад износи 10 милиона динара. Најзад и благајна се знатно смањила (од 35,7 на 16 мил. динара).

Државне хартије од вредности скочиле су од 5,3 милиона динара 1928. године на 15,1 милиона 1929. године и 17,5 милиона 1930. године. Опште Југословенско банкарско друштво чинило је обилну употребу од могућности набавке доларских папира и велики део сретстава резервног фонда уложило у њих.

Главни извор прихода чине камате које су 1930. године за један милион мање него у 1929. години (29 милиона динара). Провизија је чак за неколико стотина хиљада већа но у 1929. години. Пасивна камата је нешто опала. Управни су трошкови скочили за 1½ милион динара, а порезе такође за 1 милион.

Данас има Опште Југословенско банкарско друштво два главна седишта, Загреб и Београд и филијалу у Новом Саду. Из извештаја са види да намерава да отвори филијалу и у Љубљани. Тако ће она постепено да приђе систему децентрализације посла, који је фамилијаран свима нашим белебанкама.

ДРУШТВО ЗА ЕЛЕКТРОТЕХНИКУ И ФАБРИКА КАБЕЛА А. Д. — ЗАГРЕБ.

Индустрија електротехничких уређаја дотично индустрија кабела код нас је тек у развоју. За сада имамо само две творнице већег обима које израђују те артикле. Једну у Новом Саду а другу у Загребу.

Оба та подuzeћа стоје пред могућношћу интензивног развоја, па чак и у индустријска подuzeћа великих димензија. Потреба на електричном материјалу, нарочито кабловима бива код нас све већа. Ту је са једне стране интензивна акција око електрификације земље а са друге стране ради се и на изградњи и усавршавању наше телефонске мреже. Све то изискује знатне количине кабела и осталог електротехничког материјала. Да и не говоримо о подземним кабловима чије извођење тражи стотине милиона. Већ само уређење постојећих мрежа, да иоле одговарају потреби саобраћаја осигурава знатно упослење електротехничке индустрије. Београд—Загреб спојени су са три вода од којих је за употребу привреде и привредника на расположењу редовито само један. А било би их потребно барем десет. Код нас се на хитни телефонски разговор, за који се плаћа трострука такса, мора чекати по неколико сати. Између Загреба и Словеније са једне стране и Војводине са друге стране, телефонски разговори готово су немогући. А при-

вредне везе су такове да би алиментирале и вишеструку телефонску везу.

Међутим за нашу, тек у развиту се налазећу електротехничку индустрију постоји знатна опасност. Наши званични кругови упорно траже преференцијал за наш извоз житарица. Као протууслугу вољни су дати концесије на индустријском пољу. У првом реду код оне индустрије која је тек у развиту. По мишљењу оних кругова који траже двоструки преференцијал, требало би потпуно жртвовати и нашу електротехничку индустрију, дотично индустрију каблова и снабдевање тим артиклима потпуно препустити индустрији оне земље која је вољна да нам даде преференцијал за наше житарице.

Осим у колико интереси народне одбране буду императивно тражили да се води рачуна и о развиту националне електротехничке индустрије дотично фабрикације кабела.

Док се је пред неколико месеци о електрификацији говорило као о једној идеји, данас се већ приступа њеном извођењу. Словенија се све више спаја електричним водовима високе напетости. Електрана Фала повисује своју продукцију и проширује своју мрежу и на територији савске бановине. Удружени рудници и талионице, ослободени на белгијски капитал спремни су да у најкраћем року подигну велику калоричну централу и густом мрежом испрепеду читав северни део савске бановине. Чим се доврше преговори око поделе интересних сфера у савској бановини, радови око интензивне електрификације одмах ће започети. Градња велике централе, базиране на искоришћавању земних плинора Бујавице и Голе већ је готова ствар.

Биланса Друштва за електротехнику и фабрике кабела за последње две године овако изгледа:

Активна:	1929.	1930.
	у хиљадама динара	
Некретнине	6.001	6.035
Стројеви и уређаји	4.935	5.141
Намештај	77	65
Благајна	103	185
Дужници	4.542	6.112
Роба	5.075	4.212
Губитак ранијих година	836	24
Пасива:		
Главница	1.000	3.000
Фонд амортизације	1.582	2.235
Веровници	18.942	16.416
Добитак	61	152
Укупна биланса	21.586	21.805

Између укупне суме билансе концем 1929. и концем 1930. године нема готово никакве разлике. Међутим ипак се обе билансе битно разликују.

Концем 1928. године код главнице од 1 милиона динара исказан је губитак од 836 хиљада динара који је резултат слабијег пословања ранијих година. Ако одбијемо добитак у 1929. години у износу од 61 хиљада, ипак концем године остаје губитак који је апсорбирао преко три четвртине деоничке главнице.

Концем 1930. године ситуација је скроз друга. У првом реду елиминираан је велики губитак који је сметао развиту и просперитету подuzeћа па чак и минирао његову ексистенцију. Дионичка главница, повишена је на 3 милиона динара. Према томе, концем 1930. године подuzeће има властитих средстава за 3 милиона динара док концем 1929. године није имало нити четврт милиона.

Инвестиције износе концем 1930. године Дин. 11,2 милиона динара. Фонд амортизације исказан је са 2,2 милиона динара. Према томе билансна вредност инвестиција равна је 9 милиона динара. Властита средства износе 3 милиона или једну трећину. Фабрика за електротехнику и каблове има намеру, ако се повољно реши питање набавке кабела за телефоне и ако се приступи убрзаној електрификацији земље, да подигне нарочиту фабрику кабела. А за то су потребни знатни износи.

У прошлој години получен је чисти добитак од 152 хиљада динара. То је 5% укамаћење дионичке главнице. Међутим повишење главнице проведено је тек под крај године. Изгледа по свему да је подuzeће пребродило прве потешкоће и да се налази на путу јачег развита и већег просперитета. А ако не буде попуштања код царинских преговора на штету ове гране наше индустрије, оно ће се развити у индустрију великих димензија.

У биланси за 1930. годину дужници су према биланси за 1929. годину нешто порасли док је роба у опадању. Повериоци су опали за 2,5 милиона динара што је у вези са повећањем главнице и отписом губитка ранијих година. Матица подuzeћа има сада према афилијацији мања потраживања на текућем рачуну а више њених деоница.

Фабрика запослује преко 120 радника.

У управу Друштва за електротехнику и фабрика кабела а. д. у Загребу се налазе: Проф. Д-р Драгољуб Аранђеловић, Београд, Д-р Адолф Цувај, Загреб, инж. Божићар Рибич, Милутин Божић, Београд, Хуго Челбоден, Будимпешта, Виктор Елк, Београд, Рихард Штерк, Беч, Д-р Жарко Јакшић, и генерални директор Хуго Ваинбергер, Загреб.

ШИРИТЕ

„НАРОДНО БЛАГОСТАЊЕ“

ФРАНЦУСКО СРПСКА БАНКА
У БЕОГРАДУ И ЊЕНЕ ФИЛИЈАЛЕ

ЛОМБАРДУЈЕ

ПО
НАЈПОВОЉНИЈИМ
УСЛОВИМА

Доларске 7% Облигације Државне Хипотекарне Банке 1927. год. (Селигман 7%)
Доларске 7% и 8% Облигације Државног Спољног Зајма од 1922. године (Блеров)
2½% Обвезнице Ратне Штете (КАО И СВЕ ОСТАЛЕ ОБЛИГАЦИЈЕ КРАЉ. ЈУГОСЛАВИЈЕ)

Дојче банк унд Дисконтотогезелшафт - Берлин

Рачун изравнања на дан 31. децембра 1930. године.

Актива		Пасива	
	Марака		Марака
Благајна, валуте, купони	84,634.575	Главница	285,000.000
Жиро рачуни	123,881.162	од тога у соп. рукама	35,000.000
Менице и бескаматни благ. записи		Општа резерва	142,500.000
а) менице	765,238.069	Специјална резерва	17,500.000
б) бескаматни благајнички записи и менице Рајха и земаља	173,482.419		410,000.000
в) властити акцепти	—	Повериоци :	
г) властита трата	—	а) гаранције за муштерије	688,756.108
д) менице банчиних комитената	—	б) банке, банкари и други немачки новчани заводи	292,192.192
Нострорачуни код банака и банкара	321,702.744	в) остали повериоци	3,155,785.764
Репори и ломбарди на берзанске хартије од вредности	90,057.369	Од целокупне суме (изузев тачку а) отпада на :	
Предујмови на утовар. и улагер. робу		улоге са 7-мо дневним отказом	1,717,341.270
а) рамбурскредити		до 3 месеца	1,662,235.266
1. осигурани товар. листовима и варантима	56,614.232	преко 3 месеца	68.401.419
2. (осигурани) остали секуритети	291,473.248	Акцепти	245,356.811
3. без покрића	322,284.403	6% долар. зајам (рок 1.-IX.-1932. г.)	105,000.000
б) ломбардни	28,998.189	Неподељена дивиденда	184.463
	2,258.366.416	Фонд Д-р Георга Ф. Сименса :	
Ностро		стање имовине	9,929.373
јавно-правне хартије од вредности	4,300.000	од тога уложено у харт.	
као јавно-правне	700.000	од вредности	6,461.561
друге берз. хартије од вредности	29,000.000	Фонд Давида Ханземана :	
остале хартије од вредности	16,000.000	стање имовине	3,000.000
Конзорцијални послови	75,000.000	од тога у хартијама од вредности	955.000
Удели код банака и банкара	37,500.000		2,045.000
Дужници по тек. рачуну		Остала социјална завештања :	
берзанским папирима	532,620.851	стање имовине	457.755
Покривени другим секуритетима	1.153,049.188	од тога у харт. од вред.	372.347
Непокривени	607,147.222	Унутрашњи обрачуни	370.749
Дугорочни доларски предујмови	104,450.000	Вишак за поделу	20,389.371
Некретнине	105,500.000		
Покретности	1		
	Укупно 4,923.633.678		Укупно 4,923.633.678

Рачун губитка и добитка на дан 31. децембра 1930. године.

Губитак		Добитак	
	Марака		Марака
Трошкови	134,389.894	Пренос из 1929. год.	2,895.038
Порези и дажбине	18,201.684	Камате и менице	88,173.742
Осигурања и разни персонални издаци	15,911.199	Таксе	115,829.065
Отписи	339.773	Купони	1,592.706
За поделу акционарима :		Учешћа	2,079.472
добит из 1930. год.	17,494.333	Отписи на хартнје од вредности	6,101.547
пренос из 1929. год.	2,895.038	Отписи конзорцијалних послова	15,236.605
	Укупно 189,231.873		Укупно 189,231.873